

«ایران» ویژگی های سند مالی ۱۴۰۵ را با کارشناسان به بحث گذاشت

بودجه مسئولیت پذیری ملی

گزارش

گروه سیاسی

لایحه بودجه ۱۴۰۵ هم متفاوت است و هم ویژه. تفاوت بودجه ۱۴۰۵ با دیگر بودجه‌ها در این است که دولت دیگر مانند سابق

مشکلات را زیر فرش پنهان نکرد، بلکه مشکلات را به رسمیت شناخت و برپایه همین مشکلات سند مالی سالانه کشور را تنظیم کرد. برای همین است که کارشناسان معتقدند بودجه ۱۴۰۵ واقع بینانه تنظیم شده است؛ به این معنی که دولت هم در پیش بینی درآمدها و هم در پیش بینی مصارف، کاملاً برپایه واقعیت‌های موجود و شرایط چندبعدی کشور در داخل و خارج تصمیم‌گیری کرده است. در کنار اینها،

مشکلات را زیر فرش پنهان نکرد، بلکه مشکلات را به رسمیت شناخت و برپایه همین مشکلات سند مالی سالانه کشور را تنظیم کرد. برای همین است که کارشناسان معتقدند بودجه ۱۴۰۵ واقع بینانه تنظیم شده است؛ به این معنی که دولت هم در پیش بینی درآمدها و هم در پیش بینی مصارف، کاملاً برپایه واقعیت‌های موجود و شرایط چندبعدی کشور در داخل و خارج تصمیم‌گیری کرده است. در کنار اینها،

کارشناسان معتقدند بودجه ۱۴۰۵ واقع بینانه تنظیم شده است

رو که بسیاری از کارشناسان وقوع آنها را هشدار می‌دهند، از قبل مهار و از بروز آنها پیشگیری شود. برای همین باید لایحه بودجه ۱۴۰۵ را لایحه خروج اقتصاد ایران از بن بست‌های فعلی و درنهایت لایحه حل مسأله هم نامید. اما این «تفاوت» و این «ویژه» بودن بودجه، به رغم همه توضیحاتی که دارد و کارشناسان اقتصادی، منتقد با موافق در گفت‌وگو با «ایران» به آن اشاره کرده‌اند، ویژگی‌های سیاسی هم دارد. یعنی اگر آنچه دولت در بودجه لحاظ کرد و با این دیدگاه‌ها این سند مالی را تدوین کرد، اینکه از این بعد چه اتفاقی می‌افتد و در بیرون از دولت چه تغییراتی در بودجه اعمال می‌شود، ناشی از تصمیمات و راهبردهای مبتنی بر مذاکره و گفت‌وگو و چانه زنی دیگر نهادها و سازمان‌ها و بخش‌ها در مجلس خواهد بود. در این مرحله است که

این رو تصمیم دولت در لایحه بودجه برای حذف آن و توضیح شفاف این منابع میان مردم حتماً اتفاق مثبتی است. اما باید توجه کنیم که این اتفاق در دولت گذشته هم افتاد. به این معنی که دلار ۴۲۰۰ تومانی حذف شد، با دلار دیگری جایگزین شد و مبالغی تحت عنوان یارانه نقدی به مردم پرداخت شد. اما این تصمیم و اجرای آن، دو نقص مهم داشت: یکی اینکه آنچه به مردم داده شد، مبتنی بر فرآیندهای شفاف نبود. طبق محاسبات من، عددی که از این ناحیه به مردم پرداخت شد، بسیار کمتر از درآمدی بود که دولت به دست آورد. بعد هم که

بعد نرخ‌هایی مثل «دلار سنا»، «دلار نیمای‌های اول و دوم»، «دلار پتروشیمی‌ها» و غیره متولد شد و باز همان رانت‌ها سابق شکل گرفت. به هر روی، اگر دولت پزشک‌بان بخواد این برنامه را در سال ۱۴۰۵ به گونه‌ای اجرا کند که مردم حامی او باشند، باید تلاش کند این دواشتباه گذشته را تکرار نکند.

نکته دوم:

بودجه ۱۴۰۵ بودجه‌ای است که برای شرایط خاص بحرانی و دوام آوردن اقتصاد ملی در شرایط بحرانی طراحی شده است. اگر این واقعیت را بی‌پذیریم، باید توجه کنیم که یکی از راه‌های حل اصلی ما

یادداشت
میثم هاشم خانی
تحلیلگر اقتصادی

درباره لایحه بودجه ۱۴۰۵ دو نکته قابل طرح است.

نکته اول:

طبق لایحه دولت، دلار دولتی یا ارز ترجیحی

بودجه موتور تورم را نشانه رفته است

یادداشت

وحید شقاقی شهری کاشناس مسائل اقتصادی

در سال‌های اخیر مردم و نخبگان جامعه بر این نکته تأکید داشتند که دولت باید اصلاحات اقتصادی را از خود آغاز کند، نه اینکه هزینه اصلاحات اقتصادی را بر مردم تحمیل کند. از این منظر یکی از مهم‌ترین اصلاحاتی که دولت باید از آن شروع می‌کرد، اصلاح نظام بودجه بود. اصلاح نظام بودجه دو بخش دارد: اول اینکه بودجه باید حداقل کسری را داشته باشد، زیرا اگر کسری بودجه کنترل شود، یکی از موتورهای اصلی تورم مهار خواهد شد. تورم موتورهای متعددی دارد که کسری بودجه یکی از مهم‌ترین آنها است. از این منظر، لایحه دولت هم واقع بینانه است و هم با

حداقل کسری بودجه تنظیم شده است. همان‌طور که برخی از کارشناسان تأکید کردند، ممکن است در جریان تدوین یا اجرای بودجه تغییراتی رخ دهد. به این معنی که برخی دستگاه‌ها که مأموریت‌های موازی دارند یا دستگاه‌هایی که مأموریت‌های اولویت‌دار ندارند، درون دولت با جابه‌جایی و اصلاح ساختار مواجه شوند. اگر این موضوع را ضعف در نظر نگیریم، در مجموع پیام لایحه بودجه ۱۴۰۵ را می‌توان کنترل هزینه‌ها یا هدف مهار تورم عنوان کرد. در بعد دوم، بودجه ۱۴۰۵ واقع بینانه تدوین شده است، به این معنی که سهم درآمدهای نفتی در آن به‌شدت کاهش یافته و به زیر ۵ درصد رسیده است. در مقابل، سهم درآمدهای مالیاتی با رشد ۶۲ درصدی افزایش معناداری پیدا کرده است. جهت گیری دولت این بود که منابع بودجه را از طریق مالیات تأمین کند که این امر یکی از نقاط مثبت به شمار می‌رود. البته باید توجه داشت که مالیات شمشیر دولبه است. زیرا در شرایط

رکودی، حرکت به سمت افزایش درآمدهای مالیاتی کار دشواری برای وزارت اقتصاد و سازمان امور مالیاتی خواهد بود. اکنون برخی درباره میزان افزایش حقوق کارکنان و حقوق بگیران ناراضی‌هایی ابراز می‌کنند، اما سؤال اصلی این است که دولت باید منابع مورد نیاز این امر را از کجا تأمین می‌کند؟ در ۴۰ تا ۵۰ سال گذشته، نفت با سهم ۴۰ تا ۷۰ درصدی در بودجه همواره درآمدهای سرشاری برای دولت ایجاد می‌کرد. به همین دلیل دولت‌ها نیز دغدغه چندان‌ی برای افزایش پرداخت‌ها نداشتند. اما پیش‌بینی می‌شود قیمت جهانی نفت در آینده کمتر از ۵۵ دلار باشد. در بودجه همواره درآمدهای سرشاری برای دولت ایجاد می‌کرد. به همین دلیل دولت‌ها نیز دغدغه چندان‌ی برای افزایش پرداخت‌ها نداشتند. اما پیش‌بینی می‌شود قیمت جهانی نفت ایران نیز با مشکلاتی مواجه خواهد بود. همچنین باید این واقعیت را در نظر گرفت که کشور از دوران درآمدهای بالای نفتی عبور کرده و به همین دلیل دولت ناچار شد به انتخاباتی سخت دست بزند، یعنی به سراغ درآمدهای

مالیاتی پرود و باقی منابع مورد نیاز را نیز از طریق اوراق مالی و اوراق بدهی تأمین کند. به باور من، در شرایط سخت اقتصادی راه‌حل دیگری برای دولت وجود نداشت. همان‌طور که گفته شد، هدف اصلی این سیاست کاهش کسری است تا یکی از مهم‌ترین موتورهای تورم خاموش شود؛ آن‌هم در شرایطی که اقتصاد با فشارهای جدی مواجه است و تورم روندی صعودی دارد. اگر مسیرهای توری گذشته ادامه پیدا می‌کرد، شرایط دشوارتر می‌شد، اما دولت تلاش کرده است یکی از موتورهای تورم را خاموش کند. امیدوارم دولت در ادامه این مسیر اصلاحی به سراغ سایر موتورهای تورم و ریشه‌های آن نیز برود. اگر دولت فقط به این مسأله بسنده کند، احتمال آن وجود دارد که حقوق بگیران متضرر شوند. اما اگر دولت با آغاز یک‌سری اصلاحات تکمیلی سایر ابعاد مؤثر تورم را نیز کنترل کند، می‌توان از بروز تورم‌های شدید و نگران کننده در سال‌های آینده جلوگیری کرد.

یادداشت

حسین درودیان کارشناس اقتصادی

برداشت اولیه من از بودجه، یعنی برداشتی براساس آنچه تاکنون درباره این سند مالی نوشته و منتشر شده است. می‌توان گفت تمرکز اصلی لایحه تقدیم شده به مجلس، کاهش کسری است. بنابراین می‌توان هدف این بودجه را در راستای هدفی چون تثبیت اقتصادی طبقه بندی کرد. ویژگی دوم دیگر این لایحه این است که بر شفافیت بیشتر در بودجه تأکید ویژه‌ای شده است. منظور از شفافیت در بودجه ۱۴۰۵ این است که ارزیابی‌های واقع بینانه و دقیقی نسبت به درآمدها و منابع مالی دولت و کشور برای سال آینده ارائه کرده است و از پیش‌بینی یا درج درآمدهای غیرواقعی و غیرقابل تحقق خودداری کرده است.

الزامات بودجه

یادداشت

شاهین شایان آرانی اقتصاددان

به عنوان یک کارشناس اقتصاد، پس از درک ابعاد مختلف برنامه و رویکردهای بودجه ۱۴۰۵، معتقدم می‌توان در برخی شقوق و بخش‌های آن بازنگری داشت. زیرا در نگاه اول، بودجه یا برنامه مالی تدوین شده برای سال اقتصادی آینده کشور متناقض می‌نماید. به این معنی که به نظر می‌رسد برخی دستگاه‌های دخیل در تدوین بودجه، درک کاملی از مشکلات پیش رو که می‌تواند از این برنامه مالی حاصل شود، یعنی

مسائلی چون تورم را بودن یا ایجاد رکود، نداشته باشند. به همین دلیل به جای تمرکز بر کاهش سریع تورم با تلاش برای رفع دیگر مشکلات مشابه، بر انضباط مالی جدی، کوچک کردن و کاهش شدید هزینه‌های دولت و شرکت‌های دولتی تأکید کرده‌اند. افزایش درآمدهای مالیاتی و نیز انطباق نداشتن میزان افزایش حقوق با نرخ تورم از دیگر ویژگی‌های بودجه است که البته نمی‌تواند منتظر ای می‌رفت تدوین کنندگان بودجه، راه مهار تورم و نیز مسیر عبور از کسری یا تحقق کامل درآمدهای دولت را از مسیر مدیریت و انضباط شرکت‌های دولتی و مؤسسات و نهادهای مالی و صنعتی وابسته به دولت دنبال کنند. زیرا عامل عمده تورم در کشور

یادداشت

مصطفی هاشمی طبا عضو ادوار دولت

در شرایط فعلی اظهارنظر قطعی درباره بودجه سال ۱۴۰۵، آن‌هم در حالی که جزئیات آن هنوز به صورت کامل منتشر نشده، زود هنگام و از منظر کارشناسی نمی‌تواند چندان دقیق باشد. از این رو قضاوت دقیق و همه جانبه درباره بودجه زمانی معنا پیدا می‌کند که منابع، مصارف، اولویت‌ها و جهت‌گیری‌های آن به‌روشنی مشخص شده باشد. با وجود این، می‌توان درباره چهارچوب کلی و رویکرد مورد نیاز برای عبور از وضعیت کنونی اقتصاد کشور صحبت کرد.

بودجه ۱۴۰۵: آزمون تصمیم‌های سخت

تدوین بودجه لحاظ نشده است؟ از سوی دیگر، در این شرایط خاص میزان همراهی نمایندگان مجلس با دولت نیز نقش تعیین‌کننده‌ای در سرنوشت این سند مالی و به طریق اولی، در تعیین جهت‌گیری اقتصادی سال آینده کشور دارد.

اما فارغ از همه اینها، واقعیت این است که انقباضی بودن بودجه صرفاً به معنای کاهش عددی برخی ردیف‌ها نیست. به دیگر سخن، اگر بدون تعیین اولویت‌ها صرفاً ارقامی به صورت جزئی تغییر حضور یابند و در کنار پاسخگو بودن به سؤالات بودجه‌ای نمایندگان، باید همزمان مسئولیت خود در وزارتخانه‌ها برای رتق و فتق امور دستگاه‌های دولت در سه ماه پایانی سال را هم دنبال کنند. اما در همین شرایط، ۷ سؤال ملی تعدادی از نمایندگان از وزرای علوم، امور خارجه، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، دادگستری و جهاد کشاورزی اعلام وصول شد، اتفاقی که معنایی جز ناچار بودن وزرا به حضور در صحن مجلس برای پاسخگویی به این سؤالات ندارد.

این رویه‌ای است که در بیش از یک سال گذشته از عمر دولت به یک روال تبدیل شده است و نامتعارف بودن آن چنان است که نه فقط مسئولان دولتی منتقدان هستند، رئیس مجلس هم چندی پیش با اعلام آمار هزار و ۹۲۰ سؤال ثبت شده از وزرا، از این روند انتقاد کرد و گفت که اصرار نمایندگان بر اینکه سؤال‌شان ملی است، حتی هیأت رئیسه را برای تعیین فرصت پاسخگویی وزرا با مشکل مواجه کرده است.

برش

باوجود ادعان اکثریت نمایندگان به قرار داشتن دولت در خط مقدم یک جنگ اقتصادی تمام عیار و در حالی که بررسی لایحه بودجه در کمیسیون‌های مجلس آغاز می‌شود در جلسه دیروز مجلس ۷ سؤال ملی از وزرا هم اعلام وصول شد. این اعلام وصول در شرایطی انجام شد که وزرا در روزهای آتی باید در نشست‌های مشترک بودجه‌ای با نمایندگان و کمیسیون‌های مختلف حضور یابند و در کنار پاسخگو بودن به سؤالات بودجه‌ای نمایندگان، باید همزمان مسئولیت خود در وزارتخانه‌ها برای رتق و فتق امور دستگاه‌های دولت در سه ماه پایانی سال را هم دنبال کنند.

اما در همین شرایط، ۷ سؤال ملی تعدادی از نمایندگان از وزرای علوم، امور خارجه، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، دادگستری و جهاد کشاورزی اعلام وصول شد، اتفاقی که معنایی جز ناچار بودن وزرا به حضور در صحن مجلس برای پاسخگویی به این سؤالات ندارد.

این رویه‌ای است که در بیش از یک سال گذشته از عمر دولت به یک روال تبدیل شده است و نامتعارف بودن آن چنان است که نه فقط مسئولان دولتی منتقدان هستند، رئیس مجلس هم چندی پیش با اعلام آمار هزار و ۹۲۰ سؤال ثبت شده از وزرا، از این روند انتقاد کرد و گفت که اصرار نمایندگان بر اینکه سؤال‌شان ملی است، حتی هیأت رئیسه را برای تعیین فرصت پاسخگویی وزرا با مشکل مواجه کرده است.

بعد نرخ‌هایی مثل «دلار سنا»، «دلار نیمای‌های اول و دوم»، «دلار پتروشیمی‌ها» و غیره متولد شد و باز همان رانت‌ها سابق شکل گرفت. به هر روی، اگر دولت پزشک‌بان بخواد این برنامه را در سال ۱۴۰۵ به گونه‌ای اجرا کند که مردم حامی او باشند، باید تلاش کند این دواشتباه گذشته را تکرار نکند.

و دولت و مردم را درک کرده با پذیرش مسئولیت ملی خود در این برهه تاریخی، به تدوین بودجه‌ای کمک کند که مبتنی بر حل مسأله و عبور از چالش‌ها باشد، نه ادامه وضع موجود و زمزم تر شدن چالش‌ها. بنابراین اگر بودجه ۱۴۰۵ که دولت تدوین کرد، مسئولیت پذیری دولت را نشان داد، بویژه در کاهش هزینه‌ها و کوتاه کردن بیش از پیش دست خود دولت در هزینه‌ها، دیگر بخش‌ها نیز باید در یک مسئولیت‌پذیری تاریخی، به تحقق چنین نقشه مالی برای سال آینده اهتمام بورزند تا با همکاری همه بخش‌های درون و بیرون دولت، بودجه ۱۴۰۵ به معنای واقعی کلمه به «بودجه مسئولیت‌پذیری ملی» برای عبور از چالش‌های مزمن و جلوگیری از بروز چالش تبدیل شود.

در آینده هستیم، باید امروز تصمیم بگیریم که کمربندهای مالی نظام حکمرانی را سخت‌تر و سفت‌تر ببندیم. به دیگر سخن، همه اجزای نظام حکمرانی، همه دستگاه‌ها، وزارتخانه‌ها و سازمان‌های درون و بیرون دولت، باید شرایط کشور

ویژگی اصلی‌تر و مهم‌تر لایحه بودجه ۱۴۰۵ «مسئولیت‌پذیری ملی» است که اگر خواهان حل مشکلات کشور هستیم و اگر دنبال راهی برای برون رفت از آنها و جلوگیری از بروز و وقوع مسائل حادتر